

כה תאמר - עקב

עקבתא דמשיחא

נתחיל בצורה פשטנית.

"והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך" לכאורה זה נראה די פשוט, אם ישראל ישמעו בקול ה' אזי טוב, וכל הטוב הזה שכתוב בפרשה הזו ואם לאו אז חלילה ההיפך. כמו שפסוק לאחר מכן מפרט את סוגי הטוב: "ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך דגנך ויתרשך ויצהרך שגר אלקיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך". האמת, זה די דומה לפרשת בחוקותי, הנפתחת בפסוק "אם בחוקותי תלכו" והיא ממשיכה על זה הדרך, כמו בפרשת עקב.

איזושהי מורכבות בין כל הפשטות והחד משמעיות כן קיימת, המילה 'עקב' היא קצת חסרת פשר. בקלות אפשר היה לדלג על 'העקב' כמו: והיה אם תשמעון. מתקבל מאוד על הדעת. רש"י מאיר את הקושיא ומסביר "והיה עקב תשמעון - אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון". בסדר, את זה אנחנו מכירים כבר מזמן...

ייתכן, אך השאלה היא אם אתם מכירים גם את הכוונה, את המשמעות.

אין עוררין על כך שמדובר במצוות שאדם דש בעקביו, אבל אפשר לפרש את זה בכמה אופנים. הצורה הרגילה בה אנו נוהגים לפרש את זה היא (שדרך אגב, אנשים לא באמת מבינים את מה שהם אומרים, ובפירוש הפשוט זה מתבטא, בין היתר): המצוות הקלות שלא כל כך חשובות ומהותיות (חלילה לומר כך על שום מצווה), כך אנו רואים את פני הדברים. בואו נתבונן על פני הדברים בצורה יותר תבונית. המצוות הקלות הן לאו דווקא כמו שייחסנו שהן מצוות שאין עליהן חיובי כרת והן לא שיא החמורות שהעברין זכאי עליהם בארבע מיתות בית דין... לא בהכרח. יכולות להיות מצוות 'חלשלושיות' הנעשות כמצוות אנשים מלומדה. מצוות שאדם פשוט מכנה אותם 'מצוות לשליש או לרביע', זה יכול להיות תפילה בהרהורים פסולים (זה בטח לא קורה לכם...) או ענית אמן לאיזו ברכת שהכל (מדרבנן). יכולות להיות מצוות כאלה שאתם מתייחסים אליהם, אם בכלל, כלאחר יד.

מצוות עקב, לא כל כך ולא בדיוק, ובקיצור, לא חשוב.

בדיוק כמו העקב, החלק הכי תחתון והכי ארצי, תרתי משמע. בגוף האדם. אין לעקב משמעות מיוחדת ובכלל לא קשור לחיים שלנו בעצמם ולהנאות כמו חמשת החושים. אבל האמת היא שהעקב, החלק הכי מת שבאיברים, הוא המייצב את כל הקומה. הוא שמחליט לנו על כל זקיפות הקומה.

האמת היא יש בדור הזה ובכל אנשי הדור הזה המון ידע החל מספר היצירה וכלה להבדיל, וכו', רק מה, שאנחנו לא יודעים או לא יודעים נכון לפרש וליישם. המושג הזה עקב ובפרט בסמיכות לפסוק הזה, לא נתפס לנו חיובי. זה קצת מתפרש לנו כמו על אי שביעות רצון לה' מהמעשים שלנו ושלא לומר תרעומת שיש ל'ריבוננו של עולם' על המצוות קלות והקלות ראש שלנו. (ובפרט אצל נשים, יש אי נוחות גדולה להשוות משהו כל כך פשוט כמו עקבים למצוות שאדם דש... והגם שהנביא בישעיה בפסוק: "וברגליהן תעכסנה", מקונן על גורמי החורבן, הנעליים), איך לומר? עקב ומצוות, זה לא ממש פוטוגני.

זה כל כך הפוך על הפוך. הפסוק: 'והיה עקב תשמעון' מתייחס להמשך הפסוק "וְשָׁמַר ה' אֶלְהֵיךָ לֶךְ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם" והוא כמובן במובן הכי חיובי שיכול להיות. בעקב הזה ולמרות זאת תשמעון, אזי כל הטוב יבוא לידי ביטוי, בטוב הנגלה והנראה.

ואף יותר מזה, עצם העובדה שהפרשה קרויה על שם העקב, שבצורה פשטנית נראית כמוותרת, היא ההוכחה לכך שהעקב זה שם הסיפור. המצוות הללו בחטף כהרף עין הן אלה שעל כך נותן לנו הקב"ה את ברכתו, הקטנים, הפשוטים הם גדולים מכדי לתאר.

ולא חלילה מתוך המעטה בערכן של מצוות אלא ההיפך, השכר העצום על המצוות הקטנות והעקביות הוא זה שקצת ממחיש לנו כמה על מצוות מכוונות ושלמות עם מחשבה, ראש ולב, שכרם שבעתיים ואף בלי גבול. אי אפשר לסיים סתם כך את המאמר הזה בלי להזכיר את 'עקבתא דמשיחא'.

אם בעקבתא עסקינן, אין זכות לשום קורא להשתמט מעוד רובד בהתבוננות.

הדור הזה, הדור בו משיח מתדפק לנו בדלת מכנים חז"ל כ"עקבתא דמשיחא". מה הכוונה?

הכוונה היא כזו, בייחס ל'ראשי המטות' ו'עני העדה' מדורות שקדמו לנו הרי אנו כחמורים. ואם נסתפק על האמרה 'אם המה כמלאכים אנו כבני אדם' גם לפי ההנחה הזו אנחנו לא אלא דרגת העקביים של ה'בני אדם' בזמנים עברו. הפעולות שלנו מאוד עקביות, בלי מוח ובלי לב (ביחס לדור דעה ודורות סמוכים לו) בלי ידיים של עשייה, מאז שחרב הבית. בלי כלום, כמעט כלום.

על ה'כמעט כלום' הזה אמרו 'עני העדה' (חז"ל): "ייתי ולא אחמיני". למרות ועל אף שהם קיימו את המצוות (והרבה יותר מצוות) בדחילו ורחימו עם כל הכוונות והפסיקים בכל זאת הם לא רצו לרדת לדור הזה, דור העקביים שאפילו למצוות הקטנות שאדם דש בעקביו צריכים תעצומות נפש גדולים, הם לא סמכו כל כך על עצמם והעדיפו לחיות בדור ה'ראשי', על כל פרטייה ודקדוקיה.

אם כבר התייחסנו לכך שהעקב למרות 'כלומיותו' וערכו חסר החיים ביחס לשאר הגוף, הרי שבסוף הוא המעניק לכל הגוף זקיפות קומה, מה שבין היתר מבדיל אותנו משאר בעלי חיים. ומן המשל לנמשל, זה שאנחנו מזהים עם העקביים נותן לנו את היתרון העל של להיות 'קטנים' אבל לתמצת את כל הדורות.

הדברים הקטנים של חיי החיים שאנחנו לא מייחסים לו מיוחדות מיוחדות ואפילו ההיפך, הם אלה שמבטיחים לנו את אהבתו אלינו כמו שממשיך הכתוב ואומר "וְאַהֲבַךְ וּבִרְבָּךְ וְהִרְבֶּךָ וּבִרְבָּךְ פְּרִי בְטֶנְךָ וְפְרֵי אֲדָמְתְךָ דָגֶנְךָ וְתִירְשָׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ שִׁגְרֵךָ וְעֵשְׂתֶרְתָּ צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לָתֵת לָךְ".

ועוד מילה אחת קטנה על גודלו של עקב, דור העקבתא הזה הוא דור שיא השיאים של גילוי ה' בפוטנציאל, להזכירכם: משיח יבוא בדור הזה. משיח לא יבוא רטרואקטיבית לפני כמה דורות למרות שאז, מן הסתם היו יהודים ומצוות הרבה יותר משובחים.

תגובות: nekuda.2120@gmail.com